

**Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-018
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, Тоҷикистон, ш. Душанбе,
хиёбони Рӯдакӣ, 17)**

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Қодирзода Мирзоқодир Аюб дар мавзуи «Функсияи экологии Тоҷикистон дар шароити муосир: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълим дар бораи ҳуқуқ ва давлат пешниҳод шудааст

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Қодирзода Мирзоқодир Аюб дар мавзуи «Функсияи экологии Тоҷикистон дар шароити муосир: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълим дар бораи ҳуқуқ ва давлат, ки аз рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 январи соли 2022, таҳти №16/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мутобиқ мебошад.

Бояд тазаққур дод, ки диссертатсияи тақризшаванда дар доираи корҳои илмии Маркази миллии қонунгузори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла дар асоси Нақшаи корҳои илмӣ-таҳқиқотии Маркази миллии қонунзорӣ барои солҳои 2021-2025 вобаста ба мавзуи «Проблемаҳои назариявӣ ва амалии тақмили қонунгузори замин, кишоварзӣ ва экологӣ» омода гардидааст.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия. Дар фазои илми назарияи давлат ва ҳуқуқ доир ба функсияи давлат ғояҳои зиёди илмӣ рӯи кор омада то замони ҳозира дар доираи масоили мазкур таҳқиқотҳои силсилавӣ ба анҷом расонида шуда бошанд, ҳам аммо ҳоло ҳам мубрамияти илми худро гум накардааст. Ҳолати ишорагардида аз муҳимият ва мубрамияти масоили назариявӣ ва амалии функсияи экологӣ хосатан функсияи экологии давлат гувоҳӣ медиҳад.

Дар ҳақиқат ҳам масоили экологӣ яке аз мушкилоти муҳими сатҳи давлатӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ ба ҳисоб меравад. Бо ин назардошт бояд қайд намуд, ки дар замони муосир масъалаҳои экологӣ бо тарзу воситаҳои гуногун мавриди ҳаллу фасл қарор мегиранд, ки дар байни ин василаҳо мақоми функсияи экологии давлат нақши марказиро касб

намудааст. Ҳолати мазкурро мо дар механизмҳои амалишавии функсияи экологии давлат мушоҳида намуданамон мумкин аст.

Ҳоло асосан дар сатҳи ҷаҳонӣ масоили мубрами экологиро ба монанди таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар навъи фаъолият ба муҳити зист, тағйирёбии иқлим, обшавии пирияхҳои азим, истифодаи ғайриоқилонаи захираҳои табиӣ, ифлосшавии ҳаво, кам шудани захираҳои об, масоҳати ҷангалҳо, шикори ғайриқонунии ҳайвонот ва парандаҳо, истифодаи номаҳдуди сарватҳои табиӣ, бухрони экологӣ, ки ба муҳити зисти одамон, олами набототу ҳайвонот зарар мерасонанд, зарурати амалӣ намудани функсияи экологиро тақозо менамоянд.

Диссертатсияи Қодирзода Мирзоқодир Аюб аз феҳристи ихтисораҳо, муқаддима, ду боб, шаш зербоб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат мебошад, ки ба мақсад, вазифа ва мантики таҳқиқот асос ёфтаанд.

Дар муқаддима мубрамияти мавзӯи таҳқиқот асоснок карда шуда, сатҳи омӯзиш, мақсад, вазифаи таҳқиқот, асосҳои методологии таҳқиқот, навгонии илмии таҳқиқот ва нуқтаҳои илмии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти назариявӣ амалии таҳқиқот, тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия баён карда шудааст.

Боби якуми диссертатсия – «Асосҳои назариявӣ-ҳуқуқии функсияи экологии давлат» ном дошта, аз се зербоб иборат аст. Зербоби якуми боби якум – «Ташаккул ва рушди функсияи экологии давлат» ном дошта дар он марҳилаҳои асосии ташаккул ва рушди функсияи экологии давлат бо дарназардошти сарчашмаҳои илмӣ ва таърихӣ мавриди омӯзиш қарор дода шуда, нисбат ба он мавқеи диссертанд зикр карда шудаанд. Дар доираи таҳқиқоти диссертатсионӣ дар доираи зербоби мазкур аз ҷониби муаллифи диссертатсия марҳилаҳои рушди функсияи экологии давлат пешниҳод карда шудааст.

Зербоби дуюми боби якум – «Мафҳум ва хусусиятҳои функсияи экологии давлат» ном дорад, ки дар доираи он аз ҷониби диссертант масоили мафҳуми функсияи экологии давлат ва хусусиятҳои хоси он таҳқиқ карда шудаанд.

Зербоби сеюми боби якум – «Мавқеи функсияи экологии давлат дар низоми функсияҳои давлат» ном дошта, дар он масъалаҳои вобаста ба таснифи функсияи давлат, функсияҳои асосии дохилии давлат, функсияҳои берунии асосии давлат, функсияи экологии давлат ва масъалаҳои ҳифзи байналмилалӣ муҳити зист таҳлил карда шудааст.

Аз таҳқиқи масоили таснифоти функсияи экологӣ диссертант функсияи экологиро ба дохилӣ, берунӣ ва минтақавӣ таснифбандӣ менамояд.

Боби дуюми диссертатсия – «Механизмҳои амалишавии функсияи экологии давлат» ном дошта, аз се зербоб иборат аст.

Зербоби якуми боби дуом – “Механизмҳои амалишавии функсияи экологии давлат” ном гирифтааст. Дар доираи таҳқиқоти зербоби мазкур таъкид мегардад, ки функсияи экологӣ дар соҳаи ҳимояи муҳити зист, истифодаи оқилонаи сарватҳои табиӣ, таъмини амнияти экологӣ бо мақсади ҳалли проблемаҳои экологӣ амалӣ карда мешавад.

Диссертант ибраз медорад, ки яке аз асосҳои баамалбарории функсияи экологии давлат ин татбиқи дурусти қонунгузории амалкунанда оид ба экспертиза, аудит ва мониторинги экологӣ ба шумор меравад, ки ҳолати мазкур ҳам дар сарчашмаҳои ҳуқуқӣ ва ҳам ғояҳои илмии мавҷуда муқаррар ва муайян карда шудаанд.

Дар зербоби дуюми боби дуом – “Экологикунони қонунгузорӣ ҳамчун механизми амалишавии функсияи экологии давлат” диссертант қайд намудааст, ки яке аз механизмҳои дигари амалишавии функсияи экологии давлатро экологикунони қонунгузорӣ ташкил менамояд, ки роҳандозӣ намудани ин раванд метавонад барои ҳалли фасли муаммоҳои экологӣ-ҳуқуқӣ мусоидати амалӣ намояд. Яъне имрӯз дар таркиби қонунгузории экологӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқии экологикунони қонунгузорӣ талаботи ҳуқуқии экологӣ дар мазмуни дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ фаҳмида мешавад. Ин масъала махсусан дар амалишавии функсияи экологии давлат аҳаммияти хоса дорад.

Зербоби сеюми боби дуом – “Нақши ҳамкориҳои байналмилалӣ дар амалишавии функсияи экологии давлат” ном дорад. Ба андешаи диссертант яке аз муаммои бисёр ҳам айнизамонии фазои муносибатҳои экологии сатҳи ҷаҳониро масъалаи иқлим ва гармшавии тоқатфарсои он ташкил менамояд. Дар баробари ин, гармшавии иқлим метавонад боиси хатарҳои силсилавӣ ба монанди зиёд гардидани сатҳи об, обшавии пирахҳои азим ва ба ҳамин васила хушксолӣ гардад.

Дар асоси омӯзиши паҳлуҳои назариявӣ ва амалии функсияи экологии давлат муаллиф як қатор хулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалиро манзур намудааст, ки онҳо аз мазмуну моҳияти вазифаҳои гузошташуда бармеоянд.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод шудаанд. Таҳқиқоти диссертатсионии Қодирзода Мирзоқодир Аюб дар фазои илми ҳуқуқшиносии ватанӣ аз зумраи нахустин таҳқиқоти диссертатсионӣ мебошад, ки дар он масъалаҳои назариявӣ-амалии функсияи экологии давлат ва механизмҳои амалишавии он мавриди баррасӣ қарор дода

шудааст. Диссертант вазифаҳои гузоштаи худро дар самти таҳқиқоти диссертатсионии мазкур тавассути нуктаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳоднамудааш пурра инъикос намуда, ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои худ аз сарчашмаҳои таърихӣ-ҳуқуқии халқи тоҷик, қонунгузориҳои миллӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ оид ба ҳифзи муҳити зист, инчунин аз ғояҳои илмӣ олимони ватанию хориҷӣ истифода намудааст, ки онҳо дар маҷмуъ навгонии таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос намудаанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Боиси зикр мебошад, ки эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ ба таҳлили воқеъбинона ва ҳаматарафаи таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ оид ба функцияи экологии давлат ва механизмҳои амалишавии он, таҳлили натиҷаҳо ва хулосаҳои дар илм пазируфташуда, мафҳумҳо, андешаҳо ва тавсияҳои назариявӣ амалии диссертант, нуктаҳои илмӣ таҳқиқот ва тавсияҳо, таҳқиқи ҳолати кунунӣ, дурнамо ва роҳҳои такмили қонунгузориҳои кишвар оид ба ҳифзи муҳити зист асос меёбад.

Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Таҳқиқоти диссертатсионии Қодирзода Мирзоқодир Аюб аҳамияти баланди илмӣ-амалӣ дорад. Зеро хулосаҳо ва пешниҳодҳои дар натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ бадастомада метавонанд барои ҳалли масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ дар самти амалишавии функцияи экологии давлат ба таври васеъ истифода карда шуда, ҳамзамон барои ҳалли як қатор масъалаҳои назарияи давлат ва ҳуқуқ, ки ба функцияи давлат ва функцияи экологии давлат бахшида шудаанд, мусоидат намоянд.

Хулоса ва пешниҳодҳои дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ бадастомада мумкин аст дар ҳалли як қатор мушкилоти дар илмҳои назарияи давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи экологӣ ва умуман илми ҳуқуқшиносӣ мавҷудбуда мавриди истифода қарор гирад. Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он ифода мегардад, ки дар фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ ҷиҳати такмили қонунгузориҳои кишвар метавон хулосаву пешниҳодҳои таҳқиқотро вобаста ба масъалаи амалишавии функцияи экологии давлат истифода намуд.

Хулосаву пешниҳодҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ барои амалияи ҳуқуқтатбиқсозӣ ҷиҳати амалишавии функцияи экологии давлат аҳамияти калон доранд. Ҳамзамон, муқаррароти асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд дар омода намудани адабиёти таълимӣ ва таълимӣ-методӣ, инчунин ҷараёни таълими фанҳои назарияи давлат ва ҳуқуқ, таърихи давлат ва ҳуқуқи Тоҷикистон, ҳуқуқи экологӣ ва ғ. истифода бурда шаванд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Доир ба мавзӯи диссертатсия ва моҳияти он унвонҷӯ 20 мақолаҳои

илмӣ, аз ҷумла 13 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 7 мақола дар нашрияҳои дигар ба таърифи расонидааст. Зикр намудан ба маврид аст, ки таърифи маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, тахти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Диссертатсияи Қодирзода Мирзоқодир Аюб дар баробари муваффақиятҳо, инчунин баъзе масъалаҳоеро дар худ ҷой додааст, ки аз нигоҳи илмӣ баҳснок мебошанд ва онҳоро ба таври зерин нишон додан мумкин аст:

1. Диссертант дар зербоби якуми боби якум дар натиҷаи таҳқиқ ба хулосае меояд, ки аз ҳама бештар мавриди истифода қарор додани истилоҳи «функсияи экологии давлат» нисбат ба дигар шаклҳои ифодаи фаъолияти функционалии давлат дар самти ҳифзи муҳити зист мусоид ба шумор меравад (саҳ. 61). Бо ин назардошт аз диссертант пурсида мешавад, ки дар мавриди ҳимояи ошкорои таҳқиқоти диссертатсионӣ ба масъалаи мазкур бештар шарҳ дода бошад.

2. Аз ҷониби муаллифи диссертатсия дар баробари экологикунони қонунгузорӣ ҳамчунин раванди «иқтисоди сабз»-ро дар амалишавии босамари функсияи экологии давлат муҳим арзёбӣ карда шудааст (саҳ. 130-131). Аммо диссертант таносуби «иқтисоди сабз» ва экологикунони қонунгузориро мушаххас дар таҳқиқоти диссертатсионӣ баррасӣ накардааст.

3. Тавре аз назарияи илми ҳуқуқшиносӣ ва адабиётҳои илмиву ҳуқуқӣ ба мушоҳида мерасад, солҳои охир тақлифҳо оид ба таҳияи Кодекси экологӣ пайдо гардидааст. Ба мақсад мувофиқ мебуд, ки диссертант дар таҳқиқоти диссертатсионӣ ба ин паҳлуи масъала тавачҷуҳ менамуд.

Мулоҳизаҳои, ки қайд гардиданд, дар умум, ҳангоми баҳодихии мусбати таҳқиқоти диссертатсионӣ нақши муайянкунандаро намебозанд ва танҳо шаҳодати он мебошанд, ки масъалаҳои баррасишаванда хеле муҳим буда, мураккаб ва баҳсноканд ва муаллиф дар ҳалли баъзе масъалаҳо дар натиҷаи омӯзиши сарчашмаҳои ҳуқуқӣ, адабиёти соҳавӣ ва баҳодихии ақидаҳои олимони гуногун нуктаи назари муаллифии худро пешниҳод намудааст, ки ин хоси гузаронидани чунин таҳқиқоти илмӣ мебошад.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Қодирзода Мирзоқодир Аюб ба талаботи бандҳои 31 ва

33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорой мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи нафгонии илмии диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

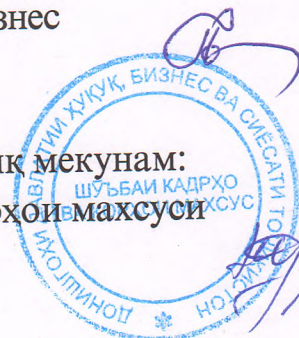
Хулоса, таҳқиқоти диссертатсионии Қодирзода Мирзоқодир Аюб ба талаботҳо оид ба корҳои диссертатсионӣ дар мавриди дарёфти дараҷаи илмии номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори ноил гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсенти кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

Шокиров Ғ.А.

Имзои Шокиров Ғ.А.-ро тасдиқ мекунам:
сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
ДДХБСТ

Мирпоччоев И.Х.

« 04 » 05 2023 с.

Суроғаи муқарриз:

Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, 735700, шаҳри Хучанд, 17 микрорайон, хонаи 1.
E.mail: tsulbp@rambler.ru, shga1959@mail.ru
Телефон: +992(3422)2-38-11, +992-92-770-97-91.
Факс: +992(3422)2-51-70